

ENGELLİLERE ENGEL OLMAYALIM

Aziz kardeşlerim...

1992 yılından bu yana 3 Aralık günü Birleşmiş Milletler tarafından “Dünya Engelliler Günü” olarak kabul edilmiştir. 3 Aralık günü engellileri farkındalık amacıyla tüm dünyada kutlanmakta ve çeşitli organizasyonlar gerçekleştirilmektedir. Özellikle başlangıç tarihine yani 1992 yılına dikkatinizi çekmek istiyorum. Kendisini her konuda hümanist yani insancıl ve medeni gören Batı toplumu engellilere değer verme işini daha dün diyebileceğimiz bir tarihte organize etmeye başlamıştır. Benzer şekilde Batı, insan haklarını korumak maksadıyla 1948 yılında “İnsan Hakları Evrensel Bildirisi”ni ortaya koymuştur.

Bundan 1446 yıl evvel Peygamber Efendimiz kadına, engellilere, yetimlere ve kölelere nasıl davranılması gerektiğini insanlığa göstermiş ve öğretmiştir. Saymış olduğumuz sınıftaki insanlara o günün bütün dünya toplulukları değer vermiyor hatta insan yerine dahi koymuyorlardı. Fahri Kainat Efendimiz Veda Hutbesinde adeta insanlığa yönelik evrensel mesajlarını ortaya koymuştur. Bazı araştırmacılar Peygamber Efendimizin Veda Hutbesiyle daha dün yazılan İnsan Hakları Evrensel Beyannâmesi’ni karşılaştıran birtakım çalışmalar yapmışlardır. Peygamber Efendimiz adeta karanlık bir dünyaya aydınlık olmuş, dini ve ahlakı tamamlamıştır.

Tarih boyunca dünyanın engelliler hakkında yapmış olduğu birtakım ahlaksızları ve zalimlikleri sıralayacak olursak şunları söyleyebiliriz;

- Roma İmparatorluğunda engelli doğan veya daha sonradan engelli olduğu anlaşılan bebeklerin babaları tarafından öldürölmelerine izin verildiğini öğrenmekteyiz.
- Antik Yunan uygarlığındaki Sparta toplumunda engelli vatandaşlar toplum tarafından dışlanmaktaydılar.
- Orta Çağ toplumlarında engelli doğan bebeklerin şeytan olduğuna inanılır ve bebek öldüröldükten sonra şeytanın ortadan kaldırıldığı düşünölmüş.
- Son dönemlerde ortaya çıkan Öjenizm adındaki bir akıma göre insan nesli engelli bireylerden ayıklanarak ıslah edilmelidir. Bu düşünceye göre sağlıklı ceninler yaşatılmalı sağlıklı ceninler yok edilmelidir.

- Hitler döneminde Almanya’da engellilerin toplumdan izole edilmelerinin gerektiğine inanılmıştır. Hatta bu dönemde Almanya’da 700 bin civarı engellinin öldürülmesine karar verilmiş ve bazı engelliler de toplumda engellilik yayılmasın diye kısırlaştırılmıştır.

Bunlar bizim burada sayabilmiş olduklarımızdır. Tarih boyunca engellilere yönelik bildiğimiz veya henüz daha öğrenemediğimiz nice vahşetler yapılmış veya bu tarz düşünceler ortaya koyulmuştur. Günümüzde sağlıklı ceninleri, bebekleri ve çocukları gözünü kırpmadan öldürebilen bu insanoğlunun vahşetleri saymakla bitmez.

Peki değerli Müslümanlar...

İslam’ın bu konudaki görüşü nasıldı? Peygamberimiz engellilere nasıl davranırdı? Hayat kitabımız Kur’an bu hususta bize bir yol çiziyor mu? İslam tarihi boyunca Müslümanların engellilere karşı tavırları ne olmuştu?

Bu soruları cevaplamadan evvel şu hususa değinmek istiyorum; engelli kardeşlerimizin yüzlerine söyleyeceğimiz ifadeler hususunda çok dikkatli olmalıyız. Onları rencide edecek özürlü, sakat, kör ve sağır gibi kelimeleri kullanmaktan kaçınmalıyız. Günümüzde daha çok “**Özel Gereksinimli Bireyler**” şeklinde bir tabir kullanılmaktadır. Çünkü onların özel durumları, özel eğitimleri ve toplumda özel konumları bulunmaktadır. Örneğin; otobüslerde, tramvaylarda onların özel mekanları, otoparklarda arabalarını park etmeleri için özel alanları, sınavlara girerken özel statüleri vardır.

Rabbimiz bu kullarını eziyet etmek için, onları sıkıntılara boğmak için bu şekilde yaratmamıştır. Fussilet sûresi’nin 46. âyet-i kerimesinde Mevlâmız **وَمَا رَبُّكَ بِظَلَّامٍ لِّلْعَبِيدِ** buyurmaktadır. **“Rabbin, kullara zulmedici değildir.”** Rabbimiz kullarına zulmetmez, kullarını çeşitli sıkıntılarla imtihan eder. Bazı imtihanlar ağırdır fakat mükafatı insanın aklının alamayacağı derecede büyüktür. Bizler bu dünya hayatı içerisinde zaman zaman ağır imtihanlarla zaman zaman da kolayca başarabileceğimiz imtihanlarla sınanmaktayız. Bu hakikati bizlere yine Rabbimiz öğretiyor. Bakara sûresi’nin 155. âyetinde **وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَيْءٍ مِّنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِّنَ الْأَمْوَالِ وَالْأَنْفُسِ وَالثَّمَرَاتِ وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ** **“Andolsun, sizi biraz korku, (biraz) açlık, (biraz da) mallardan, canlardan ve mahsullerden yana eksiltme ile imtihan edeceğiz. Sabredenlere (lutf-ü keremimi) müjdele.”** buyurmaktadır. Rabbimiz hiçbir âyeti kerimesinde bizlere hitaben dünya hayatında müreffeh bir şekilde yaşayacağımızı söylememektedir. Bizlere en başta kolay olmayacak imtihanlı bir hayatı vaat etmektedir. Bizlere rahat ve bolluk içerisinde bir hayat süreceksiniz demiyor. Sizleri imtihan edeceğim

diyor. Bizler dünya hayatı içerisinde imtihan halinde bulunduğumuzu aklımızdan hiçbir zaman çıkarmamalıyız.

Ben ne günah işledim de Allah beni böyle yarattı? Bizim suçumuz neydi de Allah bize böyle bir çocuk verdi? Böyle yaratacağına hiç yaratmasaydı daha iyiydi! Bu tarz isyankar sorular ve sitemler Müslüman'a yakışmaz. Kişinin sabretmesi gereken engellerin tamamı dünyalıktır. Hepimiz sınırlı bir hayat içerisinde sınırsız olan bir hayatı kazanamaya çalışıyoruz. Bu durumla alakalı Peygamber Efendimizden birkaç hadis nakletmek istiyorum;

Allah Rasulü (s) bir kutsi hadiste yüce Rabbimizin şöyle buyurduğunu ifade ediyor:

اذا اخذت كريمتي عدي في الدنيا لم يكن له جزاء عندي الا الجنة

Kulumun dünyada iki değerlisini (gözünü) aldığımda, karşılık olarak ona cenneti veririm.” (Buharî Merdâ, 7)

من اذ هبت حبيبتيه فصبر و احتسب لم ارض له ثوابا دون الجنة

“Kimin iki değerli varlığı (gözlerini) alır da, kulda buna sabreder ve sevabını Allah’tan umarsa, mükafat olarak cennetten başka bir şeye razı olmam” (Tirmizî, Zühd, 57)

ما يصيب المسلم من نصب و لا وصب و لا هم و لا حزن و لا اذى حتى الشوكة يشاكها الا كفر الله بها من خطاياها

“Müslüman kişiye bir yorgunluk, bitkinlik, dert, üzüntü, acı isabet etse hatta bir diken batsa, Allah bunları onun günahlarından bir kısmına keffâret kılar.” (Buhârî, Merda, 1; Müslim, Birr, 52)

Kıymetli Müslümanlar...

Engellilik dini anlamda bir eksiklik ve kusur değildir. Dünyada engelli olan bireyler başkaları tarafından eksik olarak kabul edilebilirler. Fakat dini anlamda onlar eğer ki zihinlerinde bir noksanlık yoksa bizimle aynı ibadetlerden sorumludurlar. Rabbimiz bizim şeklimize şemalimize veya servetimize bakmıyor. Rabbimiz katında bizlerin değerini yükselten takva ile yapmış olduğumuz amellerimizdir. **“Allah katında en değerli olanınız O’na itaatsizlikten en fazla sakınanınızdır.”** (Hucurât/13)

Yine bir hadisi şerifte peygamberimiz bu hakikati bizlere açıklıyor ve şu şekilde buyuruyor;

ان الله لا ينظر الى صوركم و اموالكم و لكن ينظر الى قلوبكم و اعمالكم *Allah sizin sûretlerinize ve mallarınıza bakmaz. Fakat kalplerinize (îman veya inkâr halinize) ve amellerinize bakar"* (Müslim, Birr, 34).

Dini anlamda bir eksiklikten bahsedeceksek eğer kişinin kalbinin engelli olmasından bahsedebiliriz. Kişinin gözlerinin görmemesi, kulaklarının işitmemesi, yürüyememesi, ellerinin olmaması dini anlamda eksiklik ve kusur değildir. Günümüzde Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı olan halihazırda görme engelli Kur'an Kursu öğreticilerimiz, imamlarımız ve müezzinlerimiz bulunmaktadır. Şayet hocalarımızın gözleri değil kalpleri kör olsaydı bu makamlara ulaşamazlardı. Demek ki gözdeki kusur, kusur değil kalpteki kusur kusurmuş. Güzellik gözde değil güzel gören gözdedir.

Hz. Peygamber'in Medine'de resmî olarak görevlendirmiş olduğu iki tane müezzini bulunmaktaydı. Birinin adını hepimiz biliriz; adı Bilâl-i Habeşî'dir. İslam'ın ilk müezzinidir Bilâl-i Habeşî. Hz. Peygamber'in görevlendirmiş olduğu diğer müezzin sahabinin adı ise İbn Ümmü Mektûm'dur. Çeşitli zamanlarda Ebû Mahzûre adındaki sahabinin de müezzinlik görevini ifa ettiği olmuştur. Fakat genellikle Bilâl-i Habeşî şayet o yoksa İbn Ümmü Mektûm bu görevi yerine getirmiştir.

Abdullah İbn Ümmü Mektûm'u iyi tanımaya çalışalım değerli Müslümanlar. Çünkü o Peygamber efendimizin ikinci müezziniydi. Çünkü o âmâ sahâbîlerden biriydi. Âmâ olmasına rağmen Peygamber Efendimiz Medine dışına çıktığı zaman O'na vekalet edip Medine'yi yöneten ve Peygamberimizin yerine namaz kıldırان nadir sahabelerden sahabilerden biriydi. Abdullah İbn Ümmü Mektûm'un İslâmiyet'ten önceki adı Husayn iken, Resûl-i Ekrem kendisine Abdullah ismini vermiştir. Kendisi anadan doğma âmâ veya çocuk yaşlarda iken gözlerini kaybetmiştir. Mekke'de İslamiyet'i ilk kabul edenlerden biri olmuş ve Hz. Peygamber'e daha Mekke'de iken müezzinlik yapmıştır. İmam Buhârî'nin naklettiğine göre Mus'ab b. Umeyr ile İbn Ümmü Mektûm ilk hicret eden sababilerdir. İbn Ümmü Mektûm, Medine'de Mus'ab'la birlikte halka Kur'an öğretmekle meşgul oldular. Hz. Peygamber çeşitli vesilelerle Medine dışına çıktığı zaman İbn Ümmü Mektûm ona vekâlet etti ve geride kalanlara namaz kıldırđı. Bu görevin kendisine on üç defa verildiğı kaydedilmektedir. Buraya dikkatinizi çekmek istiyorum; on üç defa Peygamber Efendimiz gözleri görmeyen bir sahabeye Medine'yi emanet ediyor.

630 yılında Hz. Peygamber'in Bizanslılar'a karşı düzenlediğı bir savaş bulunmaktadır. Bu savaşın adına Tebük gazvesi veya "ceyşü'l-usre", savaşın yapılacağı döneme sıkıntılardan

dolayı” sâatü’l-usre” (güçlük zamanı), orduya ise “ceyşü’l-usre” şeklinde isimler verilmiştir. Bu savaşa hazırlık esnasında birtakım münafıklar savaşa katılmamak için yalandan bahaneler uyduruyor, kimileri de bahaneleri olmamasına rağmen savaşa katılmıyordu. İbn Ümmü Mektûm da sağlam bir mazereti olup savaşa katılamayanlardan biriydi. İbn Ümmü Mektûm ve onun gibi mazereti bulunanların durumu Tevbe suresinin 91. Ayetinde لَيْسَ عَلَى الضُّعَفَاءِ وَلَا عَلَى الْمَرْضَى وَلَا عَلَى الَّذِينَ لَا يَجِدُونَ مَا يُنْفِقُونَ حَرَجٌ إِذَا نَصَحُوا لِلَّهِ وَرَسُولِهِ مَا عَلَى الْمُحْسِنِينَ مِنْ سَبِيلٍ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ “Güçsüzler, hastalar ve harcama yapma imkânı olmayanlar için -Allah ve peygamberine sadık kaldıkları sürece- sorumluluk yoktur. İyi niyet sahiplerini sorumlu tutmak olmaz. Allah bağışlayıcıdır, esirgeyicidir.” buyrularak durumları beyan edilmişti. Ayrıca Nisâ suresinin 95. Ayet-i kerimesinde لَا يَسْتَوِي الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ غَيْرُ أُولِي الضَّرَرِ وَالْمُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ عَلَى الْقَاعِدِينَ دَرَجَةً وَكُلًّا وَعَدَ اللَّهُ الْمُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ الْحُسْنَىٰ وَفَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ عَلَى الْقَاعِدِينَ أَجْرًا عَظِيمًا “Müminlerden -özür sahibi olanlar dışında- oturup kalanlar, malları ve canlarıyla Allah yolunda cihad etmekte olanlara eşit olamazlar. Allah, malları ve canlarıyla cihad edenleri, derece bakımından oturanlardan üstün kıldı. Gerçi Allah bütün müminlere o güzel geleceği vaad etmiştir, ama mücahidleri -çok büyük bir karşılıkla- oturanlardan üstün kılmıştır.” buyrularak bu durum adeta pekiştirilmiş oldu. Fakat İbn Ümmü Mektûm bu ayeti kerimelerden sonra mazereti olmasına rağmen yapılacak savaşlara katılacağını söyleyip sancağın kendisine verilmesini istemiştir. Onun zırhını giyerek elindeki siyah bir sancakla Kādisiye Savaşı’na (15/636) katıldığı, savaştan sonra Medine’ye dönünce muhtemelen savaşta aldığı yaralar yüzünden vefat ettiği veya Kādisiye’de şehid düştüğü rivayet edilmiştir.

Abdullah İbn Ümmü Mektûm sayesinde engellilerle alakalı çeşitli hükümler açıklığa kavuşturulmuştur. Bunların bir kısmını sayacak olursak;

- Engellilerin vekil bırakılmaları. (Peygamber Efendimiz Medine dışına çıktığı zamanlar İbn Ümmü Mektûm’u vekil olarak bırakırdı.)
- Engellilerin imamlık ve müezzinlik yapmaları. (İbn Ümmü Mektûm Peygamberimiz’in müezzinlerinden biriydi ayrıca Peygamberimiz Medine dışına çıktığı zaman namazları İbn Ümmü Mektûm kıldırırdı.)
- Engellilerin farz namazlara (cemaate) katılmaları. (Âmâ oluşu yanında evinin camiye uzaklığını da ileri sürerek Resûl-i Ekrem’den cemaate gelmemek için izin istemişse de bulunduğu yerden ezanı duyduğu için bu isteği uygun görülmemiştir.)

- Engellilerin savaşlara katılabilmeleri. (Engelli olmasına rağmen savaşa katılacağını beyan etmiş ve savaşta aldığı yaralar sebebiyle vefat etmiştir.)
- Engellilerin korunma amacıyla köpek beslemeleri. (Âmâ olması sebebiyle korunmaya ihtiyaç duyduğundan dolayı köpek beslemesine izin verilmiştir.)

Abdullah İbn Ümmü Mektûm gibi nice engelli sahabeler var değerli Müslümanlar. Muaz bin Cebel, Abdullah bin Mesud, Umey b.Amr, Ukkâşe El-Ganemi, Zahir b. Haram, Habban b. Münkız ve Ebu Abs. b. Ceber gibi sahabeler engelliydi.

Peygamber Efendimiz bacağında rahatsızlığı bulunan Muaz bin Cebel’i Yemen valisi olarak tayin etmiştir. Abdullah b. Mes’ûd’un kısa boylu, zayıf ve ince bacaklarının olduğu rivayet edilmiştir. Fakat çelimsiz olmasına rağmen Kureyş müşriklerinin bulunduğu Kâbe’ye gitmiş ve orada aleni olarak onlara Kur’an okumuştur. Bu yüzden büyük işkencelere maruz kalmış yine de yılmamış iyileşir iyileşmez tüm uyarılara rağmen yine aynı kahramanlığı göstermiştir. Abdullah b. Mes’ûd engelli olmasına rağmen aşere-i mübeşşeredendir. Ayrıca Kûfe tefsir ve fıkıh mekteplerinin kurucusudur. Hanefiliğin teşekkülünde önemli bir paya sahip olan sahabilerin başındadır.

Engelli olmalarına rağmen Abdullah İbn Ümmü Mektûm, Muaz bin Cebel ve Abdullah b. Mes’ûd gibi sahabiler pek çok insanın başaramayacağı mükemmel işler yapmışlardır. Tarih boyunca nice insanlar engelli olmalarına karşın büyük başarılarla imza atmışlardır. Zemahşerî adındaki alimimizin bir ayağının kesik olmasına rağmen tefsir geleneğinin tarihinin en önemli tefsirlerinden birini yazmıştır. Zemahşerî tek ayağıyla nice beldelere seyahat etmiş, tek ayağı onu ilim yolundan geride bırakmamıştır. İmam Bûsîrî de kısa boylu zayıf peygamber aşıklarından biridir. Hz. Peygamber için yazdığı kasidelerle üne kavuşmuş hayatının sonlarına doğru felç olmuştur. Rivayete göre Hz. Peygamber için yazdığı bir kaside sayesinde felçli halinden kurtulmuştur.

“Allah bir yerden alırken diğer yerden veriyor” sözünün tecellisini engelli bireylerde çokça gördüğümüz olmuştur. Gözleri kapalı olan Âşık Veysel’in söylemiş olduğu sözleri kaç tane gözleri açık olan insanlar söyleyebilir? Cemil Meriç hayatının baharında diyebileceğimiz yaşlarda görme yetisini kaybetmiş olmasına rağmen en önemli mütefekkirlerimizden biri olmuştur.

Boynundan aşağısı felç olan Şeyh Ahmed Yasin Filistin’in bağımsızlığı için yıllarca mücadele vermiş ve Hamas’ı kurmuştur. 2003 yılında İsrail’in düzenlemiş olduğu bir suikasttan kurtulan Şeyh Ahmed Yasin 2004 yılında yine İsrail’in düzenlemiş olduğu bir suikast neticesinde namazdan dönerken şehit olmuştur. Şimdi son olarak řu soruyu sormak

istiyorum; asıl engellilik beden ile mi alakalıdır yoksa bireyin özgüveniyle mi alakalıdır? Bu soruya cevap verirken vaazımızda saymış olduğumuz şahsiyetlerin isimlerini düşünerek cevap vermeye çalışalım...

Rabbim bizlere vermiş olduğu imtihanları başarıyla geçen kullarından eylesin. Bizlerin kalplerini samimi, zihinlerini uyanık kullarından eylesin...